

ויש מי שדקדק מלשון הגמרא 'מאן דאכיל תמרי...', וכן מהשמטת הרמב"ם חיוב מכת מרדות לניקף – שאין הניקף עובר בלאו. ואעפ"כ משום 'לפני עור' אסור (אמת ליעקב).

דפים כ – כא

- מט. א. המחבל בגופו מחמת צערו, ביד או בכלי – מה דינו?
ב. המשרט שריטה אחת על כמה מתים – כמה הוא חייב?
ג. המשרט בגופו לעבודה זרה – מה דינו?

א. אין החובל בעצמו לוקה אלא בשריטה ופציעה שעשה על המת. אבל משום צער איבוד ממון וכדומה – אינו לוקה (ושרט לנפש לא תתנו).
ישנה דעה בגמרא שהמשרט ביד עובר משום ושרט לנפש לא תתנו ובכלי עובר משום לא תתגדדו. ויש דעה ששריטה וגדידה אחת היא.
לפי הדעה האחרונה, לפירוש ריב"ן (וכ"ד הריטב"א, תורי"ד בקדושין לו ועוד), השורט לוקה שתיים; משום שריטה ומשום גדידה. ולדעת הרמב"ם אינו לוקה אלא אחת.

ב. לסתם מתניתין, המשרט שריטה אחת על כמה מתים – חייב על כל אחד ואחד. וכן הם דברי רבי יוסי בברייתא (ושרט לנפש; לא תתגדדו... למת). ומשמע בגמרא שיש חולקים על כך.
א. הרמב"ם פסק כסתם מתניתין. ויש מן הראשונים שפסקו כחכמים החולקים על רבי יוסי שאינו לוקה על כל מת ומת.
ב. כתבו הפוסקים להלכה שלענין קרחה אחת על כמה מתים, אינו חייב אלא אחת [ודלא כדברי התוספתא שלרבי יוסי חייב על כל אחת ואחת גם בקרחה. וכן מובא בספר החינוך תסח] (ערא"ש; יו"ד קפ).

ג. המשרט בגופו לעבודה זרה; אם דרכה בכך – דינו במיתה. ואם אין דרכה בכך, אם ביד – פטור, ואם בכלי – חייב מלקות, שכן משפט הגדידה לע"ז, בהרבות וברחמים.
התוס' נקטו שלוקה משום לא תעבדם. ויש אומרים משום לא תתגדדו, וכ"מ ברמב"ם.

עוד בדיני קרחה, גדידה ושריטה – בקדושין לה-לו.

דף כא

ג. האם מותר לגלח פאות הזקן במספרים, או ללקט במלקט או ברהיטני?

מפשט הסוגיא מבואר שמותר לגלח הזקן במספרים, שאין זו 'השחתה'.

פרשו רוב המפרשים: אפילו במספרים כעין תער, שגוזז בסמוך לעיקרו. אך יש שכתבו להחמיר בדבר משום מראית העין או מחשש פן יגלח בחלק התחתון בלבד שהוא כתער (ע' רמ"א יו"ד קפא, י). ויש שהחמיר בכך מעיקר הדין, שלא התירו כאן אלא במספרים שלא כעין תער (ע' חת"ס קלט-קמ).

במלקט ורהיטני – לתנא קמא פטור, שאין זה דרך 'גילוח'. ורבי אליעזר מחייב, שלדעתו גם אלו בכלל 'גילוח'.

יש מי שאסר אפילו במספרים וכדו' משום איסור 'לא ילבש' – שמתקן עצמו כדרך הנשים. ולא דנו בסוגיא אלא משום איסור גילוח (ע' בשו"ת צמח צדק יו"ד צג).

נא. מהי 'כתובת קעקע' שחייבה עליה תורה?

איזוהי כתובת קעקע שחייבה עליה תורה – הכותב על הגוף בדיו או בכל דבר שהוא רושם, ומקעקע על הכתב, להחדיר את הכתיבה לגוף באופן המתקיים. כתב ולא קעקע או קעקע ולא כתב – פטור. (ודנו הפוסקים אם יש איסור בדבר). משום ר' שמעון אמרו שאינו חייב עד שיכתוב שם עבודת אלילים. כן בארו בגמרא את דבריו.

א. נחלקו ראשונים האם הלכה כרבי שמעון או כחכמים. ומ"מ איסור יש אפילו לדעת ר' שמעון בשום כתובת (ריב"ז).

ב. יש לדייק מלשון ר' שמעון שאינו חייב אלא בכתיבת שם ע"ז ולא בציוור תבניתה. וכבר נחלקו הדעות בשאלה זו אליבא דת"ק, האם צריך כתיבה באותיות דוקא [וי"א לא פחות משתים, כלענין שבת], או כל צורה שהיא. וכל זה לענין החיוב ולא לענין האיסור.

נחלקו בגמרא האם מותר לשים אפר מקלה במקום המכה [או אף במקום הקוה] או אסור (מדרבנן). ופסקו הפוסקים להתיר, כדעת רב אשי.

נב. היה לבוש בגד כלאים זמן ממושך – כמה הוא לוקה?

היה לבוש בכלאים כל היום; אם לא התרו בו אלא כשלבשו בתחילה – לוקה אחת. ואם פשטו ולבשו מיד – יש סוברים שלוקה שוב על הלבשה השניה, אעפ"י שהתראה לא היתה בתוך כדי דיבור ללבישה השניה. ויש חולקים.

חזרו והתרו בו במשך הזמן שהוא לבוש – נחלקו אמוראים: ישנה דעה האומרת שמתחייב רק על לבישה מחדשת, שפשטו ולבשו (והתרו בו באותה שעה), ויש דעה שאפילו לא פשטו כולו אלא השרוול וכדו' (יש אומרים שאין מחלוקת בדבר זה). ורב אשי אמר, אפילו לא פשטו ולבשו מחדש, אלא כל שיש לו שהות לפשוט וללבוש – חייב אם התרו בו שוב ושוב. וכן פסק הרמב"ם (כלאים י, ל).

נג. א. המחפה על הזרעים – האם חייב משום כלאים? המקיים כלאים בשדהו, האם לוקה?

ב. העושה כמה מלאכות כאחת ביום-טוב – כמה מלקות הוא לוקה?

א. נמנו וגמרו בחבורה: המחפה בכלאים לוקה. המקיים כלאים – לתנא קמא אינו לוקה ולרבי עקיבא לוקה (...כלאים, שדך לא תזרע כלאים – כלאים שדך לא).

א. יש מפרשים (עפ"י הירושלמי) שלרבי עקיבא לוקה אפילו ללא מעשה, שסובר לאו שאין בו מעשה לוקים עליו. ואם עשה מעשה – לוקה אף לחכמים. ויש אומרים שרע"ק דיבר בעשיית מעשה דוקא. וחכמים חולקים גם על זה (עתוס' ע"ז סד ועוד; טורי אבן מגילה יג).

ב. במסכת עבודה זרה (סד) מבואר שהמקיים כלאים של נכרי [באופן שאסורים, כגון למאן דאמר אין קנין לגוי בא"י], כגון שבונה לו גדר לשמרם – לרבי עקיבא אסור מהתורה ולוקה. ולחכמים –

מותר [ודוקא בכלאי זרעים, אבל כלאי הכרם שאסורים בהנאה, אסור להשתכר מאיסוה"נ].
ונראה שגם חכמים לא התירו לקיים אלא בשל גוי, אבל בשל ישראל ודאי יש איסור עכ"פ מדרבנן (ריטב"א שם. והחת"ס בחדושו שם כתב שמדרבנן אסור לקיים כלאים אף לחכמים, וכבר העיר על דבריו בשו"ת פרי יצחק (ח"א טז), הלא משמע בסוגיא שם שלחכמים מותר לכתחילה, עכ"פ בשל נכרי).
ג. נראה שאפילו לרבי עקיבא אין איסור מהתורה אלא כשנוח לו ממש בכלאים, ולא באומר לכשאגיע אלקטנו. ומסתבר שגם כשנפלה מחיצת הכרם ומתיאש הימנה ולא גדרה, ללא ניהותא חיובית בכלאים, אינו אסור אלא מדרבנן, מפני החשד או למעט את התיפלה בכלאי הכרם (עפ"י מנחת שלמה ח"א פט, ד. ולכאורה פשטות דברי תורא"ש ריש מו"ק משמע שאף האומר לכשאגיע אלקטנו בכלל 'מקיים' הוא, אם לא שנדחוק בדבריו).
ובספר הר צבי (מו"ק) דן בקונה שדה שיש בה כלאים מנכרי, אם חייב משום 'מקיים', וצידד לתלות זאת בדעות הראשונים.
ד. הרמב"ם (כלאים א, ב-ג) פסק שהמנכש והמחפה בכלאים לוקה ואסור לקיים, אבל אם קיימם אינו לוקה. (הרדב"ז פירש שפסק כחכמים ולא כרבי עקיבא, ואפילו מקיים במעשה אינו לוקה. ולפי"ז צריך לומר שהמנכש לוקה משום זורע ולא משום מקיים, וכרב יוסף במו"ק שם).

דין המנכש בכלאים והחורש – נתבאר במו"ק ב.

ב. אין חילוק מלאכות ביום טוב, הלכך העושה פעולה שיש בה כמה מלאכות – אינו לוקה אלא אחת. כגון החורש ביום טוב וחיפה את הזרעים, אינו חייב בנפרד משום חורש ומשום זורע. וכן המבשל ביום טוב דבר שאסור לאכלו, אינו חייב בנפרד משום מבעיר ומשום מבשל אלא לוקה אחת.

דפים כא – כב

נד. א. אלו לאוין (שיש בהם מלקות ואין בהם מיתה או כרת) אפשריים בפעולת חרישה אחת?
ב. מה דינו של המרביע או מנהיג שוורים פסולי המוקדשין?

א. יש חורש תלם אחד וחייב עליו משום כמה לאוין;

א) חרישה בשור ובחמור יחדיו;

ב) חרישה במוקדשין (למאן דאמר הויד במעילה – באזהרה, ורק בקדשי קדשים. או בבכור ומשום לא תעבד בבכר שורך).

י"א שבפטר חמור לוקה עוד למאן דאמר אסור בהנאה (עריב"ן) והתוס' חולקים;

ג) מכפה בחרישתו כלאים בכרם. (ואם יש שם זרעי חטה ושעורה – עובר בלאו נוסף. תוס');

ד) בשביעית;

ה) ביום טוב;

ו) בבית הטומאה, והוא כהן;

ז) ונזיר;

ח) זריעה בנחל איתן שנערפה שם העגלה;

ט) מחרשתו עשויה מעצי אשירה (ולא ידבק בידך מאומה מן החרם).

נראה לכאורה שעובר גם משום 'לא תביא תועבה אל ביתך'. (ע' מנחת חינוך תכט);

י) קצץ אילנות טובות (כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת);
 יא) נשבע שלא יחרוש [וכלל יום חול בשבועתו, ולדעת מי שסובר שהשבועה חלה על איסור אם כולל בשבועתו דברים המותרים].

ב. אמר רבי הושעיא: המרביע שור פסולי המוקדשים (אפילו במינו) – לוקה משום כלאים, שעשאו הכתוב כשני גופים (לפי שהוא כחולין וקדשים מעורבים) (עריב"ן ורמב"ם. וערמ"ה שעורו כקדשים האסורים בגיזה ובשרו כחולין המותרים באכילה); או מפני שכתוב בו כצבי וכאיל שהם שני מינים (רבנו תם), והם כלאים עם בהמה. רב"ד).

לפנינו הגירסה: לוקה שנים. ופרש הרש"ש: אף משום איסור עבודה בפסולי המוקדשין. ואולם מדברי כמה ראשונים נראה שלא גרסו זאת. וכתב החתם-סופר (יו"ד שה) שטעות סופר היא. וכן הריב"ן והרמב"ם הזכירו רק איסור כלאים. וכן הדין אם הנהיגו (עם משא. תוס') לבדו (רבי יצחק) – שעשאו הכתוב כשני גופים חלוקים במינם. הרמב"ם כתב שאיסור זה מדברי קבלה.

נה. א. מהו מנין המלקות?

ב. מי שאינו יכול לקבל כל המלקות בשלמותן, מה דינו?

ג. אמדוהו לארבעים וחזרו ואמדוהו לשמונה עשרה, או להפך – כיצד דינו?

ד. עבר עבירה שיש בה שני לאוין – כיצד אומדין אותו?

א. מנין מלקות של תורה: שלשים ותשעה (... במספר. ארבעים... – מנין שהוא סמוך לארבעים וסוכמו). רבי יהודה אומר: עוד אחת בין כתפיו (מה המכות האלה בין ידיך...)
 יש שפרשו בדעת הרמב"ם (סנהדרין יז, א) שמהתורה מנין המלקות ארבעים, וחכמים הפחיתו אחת. ויש חולקים (ע' בספר החינוך תקצה; כס"מ ולח"מ ורדב"ז).

ב. אומדים את הנידון כמה הוא יכול ללקות, ולוקה כמה שאמדוהו. ואין אומדים אותו אלא במכות הראויות להשתלש (שלש, שש, תשע... וכן עד שלשים ותשע).

ג. מי שאמדוהו והלקוהו ואח"כ אמדוהו שוב ונשתנה האומד – אין חוזרים ומלקים אותו, שכבר נפטר בכ"ד. כשאמדוהו ל"ח ולקה וחזרו ואמדוהו לארבעים – יש לדייק מדברי הריב"ן והתוס' שרק אם לקה כל ה-י"ח אינו לוקה עוד, שכבר יצא מב"ד ובזיון (בית דין) להחזירו (עריב"ן). מאידך כשאמדוהו לארבעים, כתבו ראשונים: אפילו לא לקה אלא מעט, ואמדוהו שוב ל-י"ח – נפטר.

אם עדיין לא לקה, וחזרו ואמדוהו – אם באותו יום, הרי הוברר שהאומד הראשון היה מוטעה, הלכך לוקה כפי האומד האחרון. ואם ביום אחר אמדוהו – אפשר שנשתנה מצבו מאז האומד הראשון, ולכך נפטר, שאומד גמור היה האומד הראשון וכבר נתבזה באותו אומד (כ"ה לפירוש הריב"ן שנקט לעיקר, ויש פירושים נוספים).

ד. עבר עבירה שמתחייב עליה פעמיים מלקות; אם אמדוהו שיכול לקבל 42 מלקות ומעלה – לוקה כפי שאמדוהו עבור שני החיובים, ונפטר. ואם אמדוהו בפחות מכך – לוקה עבור הלאו האחד (שהרי על השני אינו לוקה כלום כעת, שאינו ראוי להשתלש), ואחרי שיתרפא ילקה שנית.